

Sygn. akt V ACa 503/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – Wydział V Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Maryla Domel-Jasińska
Sędziowie:	SA Maria Sokołowska SA Włodzimierz Gawrylczyk (spr.)
Protokolant:	starszy sekretarz sądowy Justyna Stankiewicz

po rozpoznaniu w dniu 18 listopada 2015 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa W. G.

przeciwko J. S.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w B.

z dnia 10 kwietnia 2015 r. sygn. akt VIII GC 24/13

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Na oryginale właściwe podpisy.

V ACa 503/15

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w B. wyrokiem z 10 kwietnia 2015 r. zasądził od pozwanego J. S. na rzecz powódki W. G. kwotę 571.814,71 zł z ustawowymi odsetkami od oznaczonych kwot i dat, oddalił powództwo w pozostałym zakresie oraz zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 7.217,60 zł tytułem zwrotu kosztów procesu i na rzecz tego Sądu kwotę 28.999 zł tytułem kosztów sądowych, od uiszczenia których powódka była zwolniona i kwotę 270 zł tytułem zwrotu kosztów stawiennictwa świadków.

Zasadnicze motywy wyroku są następujące:

Powódka domagała się zasądzenia kwoty 579.937,31 zł z ustawowymi odsetkami od podanych kwot i dat. W podstawie faktycznej powództwa podała, że łączyła ją z pozwanym od 1 grudnia 2008 r. umowa o współpracę w zakresie świadczenia usług ochrony fizycznej i monitorowania obiektów z reakcją grupy interwencyjnej, na podstawie tej umowy powódka przyjęła do ochrony oznaczone obiekty, na ochronę których pozwany – (...) – zawarł umowy z odbiorcami tych usług, powódka wykonała umowę, co wynika ze sporządzonego przez pozwanego zestawienia za okres od października 2009 r. do kwietnia 2010 r. Była ustalona taka praktyka, że pozwany wystawiał faktury swym kontrahentom i odbierał wynagrodzenie, a następnie raz w miesiącu powódka wystawiała faktury pozwanemu za wykonane usługi, pomniejszając wynagrodzenie o należną pozwanemu kwotę 12.000 zł. Umowa o współpracę została rozwiązana 17 maja 2010 r. Powódka wystawiła pozwanemu w okresie od 30 października 2009 r. do 30 kwietnia 2010 r. 7 faktur na oznaczone kwoty, których pozwany nie zapłacił. Powódka przełała na I. J. wierzytelność w kwocie 20.000 zł z faktury nr (...), dokonała też częściowego potrącenia wierzytelności wynikającej z tej faktury i wezwała pozwanego do zapłaty reszty należności.

Sąd Okręgowy uwzględnił powództwo nakazem zapłaty z 21 grudnia 2012 r.

Pozwany złożył sprzeciw, wnosząc o oddalenie powództwa. Przyznał fakt zawarcia umowy o współpracę, zaprzeczył jednak, by powódka miała wobec niego wierzytelność wskazaną w pozwie, zarzucił że na fakturach nie ma jego akceptacji. Twierdził, że płacił powódce przelewami i gotówką, zazwyczaj płacił gotówką większą zbiorczą kwotą za pośrednictwem pracownika powódki S. B. (1) lub osobiście. Twierdził, że za okres wskazany w fakturach zapłacił powódce łącznie 595.435,63 zł.

Powódka podtrzymała żądanie pozwu, twierdziła że pozwany nigdy nie kwestionował wystawionych mu faktur, zakwestionowała sporządzony przez pozwanego wykaz przekazanych kwot za okres od 1 grudnia 2008 r. do 17 maja 2010 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że powódka prowadzi działalność gospodarczą pod nazwą (...)w I., a pozwany w okresie współpracy z nią prowadził działalność gospodarczą pod nazwą (...) (...)a obecnie prowadzi działalność pod inną firmą. Dnia 1 grudnia 2008 r. strony zawarły umowę o współpracy, na podstawie której powódka miała świadczyć usługi ochrony fizycznej i monitorowania obiektów z reakcją grupy interwencyjnej. Powódka przejęła do ochrony wszystkie obiekty wyszczególnione w rejestrach zawartych umów i książkach realizacji umów prowadzonych przez pozwanego. Pozwany zawierał umowy z odbiorcami usług ochrony osób i mienia, a powódka wykonywała świadczenia z zakresu tej ochrony. Zakres wykonanych przez powódkę świadczeń udokumentowany został w formie sporządzonych przez pozwanego list dokumentów sprzedaży za miesiące październik 2009 r. – kwiecień 2010 r. Umowa stron nie zawierała regulacji sposobu i form rozliczeń finansowych stron. Wypracowana została praktyka, że pozwany wystawiał faktury swym kontrahentom i odbierał od nich wynagrodzenie, a następnie raz w miesiącu powódka wystawiała faktury VAT pozwanemu na kwoty pomniejszone o należną pozwanemu kwotę 12.000 zł plus podatek VAT. Pozwany potwierdził, że pieniądze otrzymywane od swych kontrahentów przekazywał powódce gotówką, gdy kontrahenci płacili w gotówce i przelewem, gdy kontrahenci płacili przelewem. Czynności te wykonywał pozwanemu R. G., który prowadził mu księgowość i do którego pozwany miał pełne zaufanie do kwietnia 2010 r., kiedy powziął wiadomość o jego problemach z hazardem. Pracownicy powódki przyszli do pozwanego w kwietniu 2010 r. z informacją, że powódka od marca nie płaci im wynagrodzenia. Pozwany potwierdził, że R. G. nie miał dostępu do jego konta bankowego. Pozwany wypowiedział powódce umowę o współpracy pismem z 28 kwietnia 2010 r. (k. 80).

Powódka wystawiła pozwanemu za usługi wykonane w okresie od października 2009r. do końca kwietnia 2010 r. 7 faktur VAT. Podstawą ich wystawienia były faktury wystawione przez pozwanego jego kontrahentom, na rzecz których powódka świadczyła usługi. W dniu 18 sierpnia 2011 r. zawarła z I. J. umowę o przelew wierzytelności w kwocie 20.000 z faktury nr (...) z 31 października 2009 r., pismem z 19 marca 2012 r. dokonała potrącenia kwoty 1.817 zł z wierzytelnością pozwanego z oznaczonego orzeczenia sądowego. Z tej faktury do zapłaty pozostała kwota 64.512,42 zł. Powódka wezwała pozwanego do zapłaty kwoty 599.407,25 zł, ale pozwany nie spełnił świadczenia. Bezskuteczna była

też próba ugodowego załatwienia sporu podjęta przed Sądem Rejonowym w B. w sprawie (...) Pismem z 22 sierpnia 2013 r. Naczelnik Urzędu Skarbowego w I. zwrócił się do Sądu o wyjaśnienie w sprawie dotyczącej żądania przez powódkę zwrotu podatku VAT od faktur dochodzonych pozwem, jako niezapłaconych, w której pozwany twierdził, że faktury zapłacił.

Pozwany przedłożył wykaz kwot pieniężnych przekazanych powódce za okres od 1 grudnia 2008 r. do 17 maja 2010 r. przelewem i gotówką do rąk pracownika powódki S. B. (2) i do rąk R. G.. Kwoty przelane są potwierdzone wygenerowanymi elektronicznie potwierdzeniami przelewu. Spośród tych przelewów tylko w przelewie kwoty 8.158,60 zł z 11 stycznia 2010 r. podano, że dotyczy objętej pozwem faktury nr (...).

Sąd stwierdził, że świadek P. M. nie miał wiedzy, którzy z obsługiwanych przez niego klientów mieli zawarte umowy z powódką, a którzy z pozwanym, świadek P. Ż. zeznał, że w imieniu pozwanego faktury kontrahentom wystawiał on lub R. G. i zawoził klientom, kontrahenci płacili przelewem lub gotówką do rąk R. G., świadek nie miał wiedzy na temat faktur wystawianych pozwanemu przez powódkę. Z zeznania świadka S. B. (1) wynika, że otrzymane od klientów pieniądze przekazywał bezpośrednio mężowi powódki R. G. razem z fakturami, nie miał wiedzy na temat faktur wystawianych pozwanemu przez powódkę. Z zeznań R. G. wynika, że był księgowym u pozwanego, pracował od 1995 r. do 31 grudnia 2010 r., na początku miesiąca wystawiał w imieniu pozwanego faktury jego kontrahentom, na koniec miesiąca otrzymywał fakturę zbiorczą od powódki (jego żony), którą księgował w rejestrze pozwanego, część należności była płacona przelewami, a część gotówką, pozwany nie kwestionował faktur wystawionych przez powódkę.

Sąd ustalił ten stan faktyczny na podstawie dokumentów, których wiarygodności i autentyczności strony nie kwestionowały, przy czym nie stanowi dowodu rozliczenia się pozwanego z powódką sporządzone przez niego zestawienie kwot przekazanych powódce za cały okres współpracy, bo pozwany nie przedłożył dowodów źródłowych służących do jego sporządzenia. Podstawą ustaleń są też zeznania świadków, z tym że zeznania świadka R. G. nie są w pełni wiarygodne, jako że jest on mężem powódki. Sąd dał wiarę pozwanemu w kwestii zasad rozliczenia się z powódką, płacenia czasem gotówką a czasem przelewem, natomiast nie dał mu wiary, że w pełni rozliczył się z powódką.

Sąd stwierdził, że stanowisko pozwanego w kwestii wynagrodzenia powódki było niejednoznaczne, bo raz twierdził, że powódce zapłacił całą należność, a innym razem że wynagrodzenie nie należy się, bo nie zostało ujęte w umowie stron, oraz że nie podpisywał wystawionych przez nią faktur, ostatecznie potwierdził na rozprawie 8 lipca 2014 r., że rozliczał się z powódką na podstawie wystawionych przez nią faktur. Wobec tego, że pozwany nie zaprzeczył formie rozliczeń stron za świadczone przez powódkę usługi, Sąd uznał iż powódka wykazała swą wierzytelność wynikającą ze złożonych z pozwem faktur, z wyłączeniem kwoty 8.158,60 zł zapłaconej już przez pozwanego (k. 188). Fakt zapłaty przelewem tej kwoty, jako części kwoty określonej w fakturze nr (...), świadczy o tym, że pozwany otrzymał tę fakturę, podobnie jak i otrzymał inne faktury.

W ocenie Sądu Okręgowego do umowy stron stosuje się art. 735 § 1 k.c. z mocy 750 k.c., zasadą jest odpłatność zlecenia. Od wskazanej przez powódkę kwoty 579.973,31 zł należało odjąć zapłaconą już kwotę 8.158,60 zł, więc dług pozwanego wynosi 571.814,71 zł. Sąd uwzględnił powództwo w tej wysokości i oddalił je w pozostałej części, a o odsetkach orzekł na podstawie art. 481 k.c.

Pozwany złożył apelację. Zaskarżył wyrok w części uwzględniającej powództwo i orzekającej o kosztach postępowania. Wnosił o jego zmianę i oddalenie powództwa oraz o zasądzenie kosztów postępowania, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Zarzucił:

1/ naruszenie art. 735 k.c. i art. 750 k.c. wskutek oceny, że na podstawie ustnej umowy dotyczącej wzajemnych rozliczeń stron z tytułu umowy o współpracę należało zasądzić na rzecz powódki wynagrodzenie na podstawie przedstawionych przez nią faktur;

2/ naruszenie art. 6 k.c. przez uznanie, że powódka udowodniła roszczenie co do zasady i co do wysokości;

3/ naruszenie art. 735 k.c. i art. 750 k.c. w zw. z art. 77 § 1 k.c. przez uznanie, że dla oceny zasadności żądania powódki miały znaczenie wyłącznie ustne uzgodnienia stron;

4/ naruszenie art. 233 k.p.c. (bez podania §) przez uznanie, że zeznania świadków nie potwierdziły, iż pozwany dokonywał gotówkowych wpłat na rzecz powódki oraz przez dokonanie błędnych ustaleń na podstawie zebranych dowodów wskutek błędnej oceny dowodów, jak też pominięcie w ocenie części zgromadzonych dowodów.

Zdaniem pozwanego Sąd pominął zapis(...) umowy, że umowa reguluje w pełni stosunki między stronami, nie istnieją między nimi żadne porozumienia ustne, a wszelkie oświadczenia, projekty umów, listy i inne pisma i deklaracje odnoszące się do przedmiotu umowy tracą moc z chwilą jej zawarcia, a nadto w (...) umowy strony przewidziały możliwość zmiany umowy tylko w formie pisemnej pod rygorem nieważności. Powódka nie wskazała na dowody potwierdzające jej prawo do wystawiania faktur, jakie przedstawiła w tym postępowaniu, nie wykazała w jakiej wysokości przysługuje jej żądanie zapłaty. Sąd pominął fakt, że pozwany nie widział faktur wystawionych przez powódkę, wystawcą faktur był pełnomocnik pozwanego R. G., który był mężem powódki. Na brak wiarygodności „tych dokumentów” wskazuje fakt, że powódka przedstawiła faktury do Urzędu Skarbowego celem zwrotu podatku VAT, które według wiedzy pozwanego były kwestionowane przez Urząd Skarbowy jako próba wyłudzenia podatku, a Sąd pominął tę okoliczność. Zdaniem pozwanego przedstawił on dowody całkowitego rozliczenia się z powódką, jakimi są zeznania świadków i sporządzone przez niego zestawienie rozliczeń, a Sąd nienależycie je ocenił. Za niewiarygodnością żądania powódki przemawia też fakt, że powódka w dniu 17 marca 2010 r. przelała na jego rachunek kwotę 35.000 zł za dzierżawę obiektów, a gdyby faktycznie pozwany był jej winien kwotę dochodzoną pozwem, to mogłaby potrącić tę kwotę. Pozwany twierdził też, że nie może zgodzić się ze wskazaniem Sądu, że brak wynagrodzenia dla powódki byłby sprzeczny z domniemaniem odpłatnego świadczenia usług, bo jego zdaniem stosownie do(...)umowy powódka przejęła od niego znaną na lokalnym rynku markę handlową i jego klientów i pozwany udostępnił jej centrum monitorowania alarmów, co przedstawia konkretną wartość majątkową.

Powódka wносиła o oddalenie apelacji i o zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezpodstawna. Podniesione w niej zarzuty są nietrafne. Sąd Okręgowy niewadliwie ocenił zebrane dowody i ustalił na ich podstawie stan faktyczny sprawy, słusznie uznając że pozwany nie rozliczył się z powódką w wysokości kwoty uwzględnionego powództwa.

Wbrew zarzutowi naruszenia art. 233 k.p.c. Sąd Okręgowy ustalił m.in. na podstawie zeznań świadków, że pozwany niekiedy płacił powódce wynagrodzenie gotówką. Nie oznacza to, że zapłacił gotówką wynagrodzenie określone w fakturach wskazanych w pozwie. Rozliczenia finansowe między przedsiębiorcami powinny mieć formę pisemną, z art. 22 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 584) wynika zasada, że dokonywanie lub przyjmowanie płatności związanych z wykonywaną działalnością gospodarczą następuje za pośrednictwem rachunku bankowego przedsiębiorcy w każdym przypadku, gdy stroną transakcji, z której wynika płatność, jest inny przedsiębiorca, oraz gdy jednorazowa wartość transakcji przekracza równowartość 15.000 euro. Powinnością pozwanego było uzyskanie pokwitowania zapłaty dokonanej gotówką, skoro stosował tę formę rozliczeń, jednak pozwany takich pokwitowań nie przedstawił. Słusznie Sąd Okręgowy uznał, że złożone przez niego zestawienie rozliczeń finansowych (k. 162) jest tylko jego oświadczeniem, że się z powódką rozliczył, a nie dowodem rozliczenia się. Z zeznań świadków wynika tylko tyle, że pozwany niekiedy rozliczał się z powódką przez zapłatę gotówki. Świadkowie nie zeznali, że pozwany całkowicie się rozliczył z powódką, a zeznanie pozwanego w tej kwestii nie jest wiarygodne. Rozliczenia pieniężne wymagają szczególnej staranności stron, w szczególności staranności dłużnika, by uzyskać pokwitowanie odbioru wręczanej kwoty.

Pozwany złożył do akt kilka dowodów wpłat przelewem bez wskazania numeru faktury, ale powódka zeznała, że zaksięgowiała je na zaległe wierzytelności, zaś pozwany nie zaprzeczył, że płacił zobowiązania z opóźnieniem. W tych okolicznościach nie sposób zaliczyć tych wpłat na poczet faktur wskazanych w pozwie.

Nietrafny jest zarzut pominięcia przez Sąd Okręgowy zapisu(...)umowy. Według tego zapisu umowy strony postanawiają, że ta umowa reguluje w pełni stosunki pomiędzy stronami w ramach zawartej umowy i oświadczają, że nie istnieją między stronami żadne porozumienia ustne, zaś wszelkie oświadczenia, projekty umów, listy i inne pisma i deklaracje odnoszące się do przedmiotu umowy, które były wymienione między stronami przed datą zawarcia umowy, tracą moc z chwilą zawarcia niniejszej umowy (k. 16). Wprawdzie umowa ta nie zawiera szczegółowej regulacji dotyczącej zasad dotyczących wystawiania faktur pozwanemu przez powódkę (że mają być wystawiane na podstawie zbiorczego zestawienia faktur wystawionych przez pozwanego swoim kontrahentom, na rzecz których powódka, jako podwykonawca pozwanego świadczyła usługi ochrony osób i mienia), jednak:

1/ w (...) umowy strony postanowiły, że zleceniobiorca (powódka) „za wydzierżawienie” do ochrony wszystkich obiektów wykazanych w rejestrach zawartych umów oraz księżkach realizacji umów zleceniodawcy (pozwanego), a także za udostępnienie stacji monitorowania alarmów, rozlicza się na zasadzie ryczałtu w wysokości 12.000 zł plus 22% podatku VAT miesięcznie, z czego jednoznacznie wynika uprawnienie powódki do wystawienia pozwanemu faktur za świadczone usługi opiewających na kwoty należne pozwanemu od jego kontrahentów, pomniejszone miesięcznie łącznie o 12.000 zł plus podatek od towarów i usług,

2/ wystawianie faktur przez powódkę na podstawie zbiorczych zestawień faktur wystawionych przez pozwanego swoim kontrahentom nie stanowiło zmiany umowy, lecz należy do sfery jej wykonywania,

3/ strony są przedsiębiorcami, więc prawo powódki do wystawienia faktur wynika z art. 106 „b” ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (t.j. Dz. U. z 2011 r., Nr 177, poz. 1054), według którego podatnik jest obowiązany wystawić fakturę dokumentującą sprzedaż, dostawę i świadczenie usług,

4/ do czasu powstania sporu o zapłatę wynagrodzenia pozwany nie kwestionował ani prawa powódki do obciążania go fakturami ani podstaw do wystawienia faktur, a w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji przyznał, że taka praktyka między stronami istniała,

5/ porozumienie zawarte w (...) umowy dotyczy zdarzeń sprzed zawarcia umowy.

Z tych przyczyn nietrafny jest też zarzut naruszenia (...) umowy (bo wystawianie faktur ma podstawę w (...)umowy i w powyższym przepisie ustawy i nie stanowi zmiany umowy). Wbrew zarzutowi, Sąd Okręgowy nie twierdził, że wyłączną podstawę wystawienia faktur było ustne porozumienie stron. Sąd przede wszystkim powołał się na § 4 umowy dotyczący zasad rozliczenia się stron. Gołosłowny jest zarzut naruszenia art. 735 k.c. i art. 750 k.c. w zw. z art. 77 § 1 k.c. przez uznanie, że dla oceny zasadności żądania powódki miały znaczenie wyłącznie ustne uzgodnienia stron, bo Sąd Okręgowy powołał się na postanowienie(...)pisemnej umowy.

Zarzut, jakoby powódka nie wskazała na dowody potwierdzające jej prawo do wystawiania faktur, jakie przedstawiła w tym postępowaniu i nie wykazała w jakiej wysokości przysługuje jej żądanie zapłaty, jest chybiony choćby z tej przyczyny, że pozwany nie kwestionował przed Sądem pierwszej instancji wysokości żadanego wynagrodzenia, tylko próbował wykazać – m.in. składając zestawienie rozliczeń (k. 162) – że w pełni się z powódką rozliczył. Nie kwestionował on wysokości obciążeń podanych w fakturach. Nie ma znaczenia, czy widział faktury wystawione przez powódkę, skoro powierzył zaufanemu pracownikowi R. G. prowadzenie księgowości, a on rejestrował otrzymane faktury, pozwany zaś płacił za nie, a nie zapłacił dopiero faktur wskazanych w pozwie. Skoro niesporne jest, że strony były związane umową do 17 maja 2010 r., powódka wykonywała świadczenia na rzecz pozwanego, to wynagrodzenie się jej należy (art. 735 § 1 k.c.). Pozwany nie wykazał, że zapłacił je za okres od października 2009 r. do kwietnia 2010 r. Sam fakt, że księgowość prowadził pozwanemu mąż powódki, nie oznacza niewiarygodności wszystkich zeznań tego świadka. Pozwany nie przedstawił wniosków zarzutu dotyczącego oceny zeznań tego świadka, ani dowodów podważających ustalenia Sądu Okręgowego.

Chybiony jest zarzut skarżącego, że na brak wiarygodności „tych dokumentów” (stanowiących podstawę powództwa) wskazuje fakt, że powódka przedstawiła faktury do Urzędu Skarbowego celem zwrotu podatku VAT, które według

wiedzy pozwanego były kwestionowane przez Urząd Skarbowy jako próba wyłudzenia podatku, a Sąd pominął tę okoliczność. Bliżej nieustalona wiedza pozwanego w tej sprawie nie jest dowodem, że powódka nie była uprawniona do wystawienia faktur wskazanych w pozwie ani dowodem, że pozwany zapłacił te faktury (z zastrzeżeniem zapłaty kwoty 8.158,60 zł).

Twierdzony przez pozwanego w apelacji fakt, że powódka w dniu 17 marca 2010 r. przelała na jego rachunek kwotę 35.000 zł za dzierżawę obiektów, zamiast potrącić tę kwotę ze swojej wierzytelnością wobec niego, nie oznacza sam przez się, że powódka nie miała wobec niego wierzytelności. Pozwany także mógłby potrącić tę kwotę, a jednak tego nie uczynił.

Pozwany twierdził w apelacji, iż nie może zgodzić się ze wskazaniem Sądu, że brak wynagrodzenia dla powódki byłby sprzeczny z domniemaniem odpłatnego świadczenia usług, bo jego zdaniem stosownie do(...)umowy powódka przejęła od niego znaną na lokalnym rynku markę handlową i jego klientów i pozwany udostępnił jej centrum monitorowania alarmów, co przedstawia konkretną wartość majątkową. Jednakże z tego zarzutu w istocie nic konkretnego nie wynika. W umowie strony nie postanowiły, że za to świadczenie pozwanego powódka nie będzie miała prawa do wystawiania faktur, zaś w (...)umowy strony wyraźnie postanowiły, że świadczenia powódki są odpłatne.

Mając powyższe argumenty na uwadze, Sąd Apelacyjny oddalił apelację pozwanego na podstawie art. 385 k.p.c. i zasądził od niego na rzecz powódki koszty zastępstwa procesowego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.